Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
NIILA JÄÄSKINENA
przedstawiona w dniu 6 września 2012 r.[1]

Sprawa C-332/11

ProRail NV
przeciwko
Xpedys NV,
FAG Kugelfischer GmbH,
DB Schenker Rail Nederland NV,
Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Hof van Cassatie (Belgia)]

Współpraca sądowa w sprawach cywilnych i handlowych — Przeprowadzanie dowodów — Rozporządzenie (WE) nr 1206/2001 — Artykuł 1 — Przedmiotowy zakres stosowania — Artykuł 17 — Bezpośrednie przeprowadzenie dowodu przez sąd wzywający — Powołanie biegłego i zlecenie mu przez sąd jednego państwa członkowskiego wykonania ekspertyzy, której część ma być zrealizowana na terytorium innego państwa członkowskiego — Obowiązkowe czy nieobowiązkowe zastosowanie mechanizmu pomocy prawnej przewidzianego w art. 17 tego rozporządzenia

I – Wprowadzenie

1. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, skierowany przez Hof van Cassatie (sąd kasacyjny, Belgia), wymaga dokonania wykładni art. 1 i 17 rozporządzenia Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych i handlowych[2].

2. Chodzi o ustalenie, czy w przypadku ekspertyzy zarządzonej w tej sprawie przez sąd jednego państwa członkowskiego[3], której część ma być zrealizowana na terytorium tego państwa, a część na terytorium innego państwa członkowskiego, w odniesieniu do bezpośredniego wykonania tej drugiej części ekspertyzy powierzonej biegłemu krajowemu należy obowiązkowo zastosować mechanizm współpracy sądowej przewidziany w art. 17 rozporządzenia nr 1206/2001.

3. Pytanie to zostało postawione w ramach sporu toczącego się przed sądem belgijskim, powstałego pomiędzy spółkami prawa belgijskiego, niemieckiego i niderlandzkiego po wykolejeniu się nieopodal Amsterdamu pociągu jadącego z Belgii do Niderlandów. Sąd ten, orzekając w przedmiocie środka tymczasowego, na mocy krajowych przepisów postępowania powołał biegłego belgijskiego, któremu zlecił przeprowadzenie ekspertyzy nie tylko na terenie Belgii, ale również w Niderlandach, a ta część zlecenia została zaskarżona przez jedną z zainteresowanych spółek niderlandzkich.

1 — Język oryginału: francuski.

2 — Dz.U. L 174, s.1.

3 — W niniejszej opinii określenie „państwo członkowskie” oznacza państwa członkowskie Unii Europejskiej z wyjątkiem Królestwa Danii zgodnie z art. 1 ust. 3 rozporządzenia nr 1206/2001.

4. Trybunał ma się zatem wypowiedzieć w sprawie przedmiotowego zakresu stosowania rozporządzenia nr 1206/2001 oraz obligatoryjnego charakteru jego stosowania w szczególności w sytuacji, kiedy sąd jednego państwa członkowskiego zamierza przeprowadzić czynność dowodową w innym państwie członkowskim w sposób bezpośredni, a nie za pośrednictwem sądu wezwanego tego drugiego państwa członkowskiego.

5. Jednakże pytanie prejudycjalne odwołuje się również do zasady uznawania orzeczeń wydanych w innych państwach członkowskich, ustanowionej w art. 33 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych[4], w świetle której Trybunał miałby ewentualnie dokonać wykładni art. 1 i 17 rozporządzenia nr 1206/2001.

II – Ramy prawne

A – *Rozporządzenie nr 1206/2001*

6. Motywy rozporządzenia nr 1206/2001 stanowią:

„(2) Właściwe funkcjonowanie rynku wewnętrznego wymaga, aby współpraca między sądami w dziedzinie przeprowadzania dowodów została usprawniona, a w szczególności uproszczona i przyspieszona.

[…]

(7) Ponieważ dla orzeczenia w postępowaniu w sprawie cywilnej lub handlowej zawisłej przed sądem państwa członkowskiego często istotne jest przeprowadzenie dowodu w innym państwie członkowskim […]. Konieczne jest więc dalsze usprawnianie współpracy sądów państw członkowskich w dziedzinie przeprowadzania dowodów.

(8) Skuteczność postępowań sądowych w sprawach cywilnych lub handlowych wymaga, aby przekazywanie i wykonywanie wniosków o przeprowadzenie dowodów następowało bezpośrednio i poprzez możliwie najszybsze środki między sądami państw członkowskich.

[…]

(15) W celu ułatwienia przeprowadzania dowodów sąd w państwie członkowskim powinien mieć możliwość, zgodnie z prawem swojego państwa członkowskiego, przeprowadzenia dowodu bezpośrednio w innym państwie członkowskim za jego zgodą, przy czym zachowane muszą być warunki ustalone przez jednostkę centralną lub inny właściwy organ wezwanego państwa członkowskiego.

[…]

(17) Niniejsze rozporządzenie powinno mieć pierwszeństwo przed postanowieniami konwencji międzynarodowych zawartych między państwami członkowskimi w zakresie jego stosowania. Państwa członkowskie powinny móc zawierać między sobą umowy lub porozumienia mające na celu dalsze ułatwienie współpracy w dziedzinie przeprowadzania dowodów”.

4 — Dz.U. 2001, L 12, s. 1.

7. Artykuł 1 rozporządzenia nr 1206/2001, zatytułowany „Zakres”, stanowi w ust. 1 i 2:

„1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie w sprawach cywilnych lub handlowych, jeżeli sąd państwa członkowskiego, zgodnie z przepisami tego państwa:

a) występuje z wnioskiem do właściwego sądu innego państwa członkowskiego o przeprowadzenie dowodu; lub

b) występuje z wnioskiem o to, aby móc przeprowadzić dowód bezpośrednio w innym państwie członkowskim.

2. Nie można wystąpić z wnioskiem o przeprowadzenie dowodu, jeżeli nie jest on przeznaczony do wykorzystania w postępowaniu sądowym, które już się toczy lub które ma zostać wszczęte”.

8. Artykuły 10–16, należące do sekcji 3 tego rozporządzenia, określają zasady przeprowadzania dowodu przez sąd wezwany innego państwa członkowskiego (na zasadzie tzw. współpracy pośredniej).

9. Zgodnie z art. 10 ust. 2 rozporządzenia nr 1206/2001 „[s]ąd wezwany wykonuje wniosek zgodnie z prawem swojego państwa członkowskiego”.

10. Artykuł 17 wspomnianego rozporządzenia, który reguluje bezpośrednie przeprowadzanie dowodu przez sąd wzywający (na zasadzie tzw. współpracy bezpośredniej) stanowi:

„1. Jeżeli sąd występuje o przeprowadzenie dowodu bezpośrednio w innym państwie członkowskim, przekazuje odpowiedni wniosek jednostce centralnej lub właściwemu organowi w tym państwie […].

2. Bezpośrednie przeprowadzenie dowodu jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy może nastąpić dobrowolnie i bez środków przymusu.

Jeżeli bezpośrednie przeprowadzenie dowodu wymaga przesłuchania osoby, sąd wzywający informuje tę osobę, że przesłuchanie to jest dobrowolne.

3. Dowód przeprowadzany jest przez członka sądu lub przez jakąkolwiek inną osobę, na przykład biegłego, wyznaczonych zgodnie z prawem państwa członkowskiego sądu wzywającego.

[…]

5. Jednostka centralna lub właściwy organ może odmówić bezpośredniego przeprowadzenia dowodu, tylko jeżeli:

a) wniosek nie należy do zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia, określonego w art. 1;

b) wniosek nie zawiera wszelkich niezbędnych informacji przewidzianych w art. 4; lub

c) bezpośrednie przeprowadzenie dowodu, którego dotyczy wniosek, jest sprzeczne z podstawowymi zasadami prawa ich państwa członkowskiego.

6. Bez uszczerbku dla warunków określonych zgodnie z ust. 4 sąd wzywający wykonuje wniosek zgodnie z prawem swojego państwa członkowskiego”.

B – *Rozporządzenie nr 44/2001*

11. Artykuł 31 rozporządzenia nr 44/2001 stanowi, że „[w]niosek o zastosowanie środków tymczasowych, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, przewidzianych w prawie państwa członkowskiego, może zostać wniesiony do sądu tego państwa także wówczas, gdy na podstawie niniejszego rozporządzenia sprawa główna należy do jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego".

12. Artykuł 32 tego rozporządzenia, który znajduje się na początku rozdziału III zatytułowanego „Uznawanie i wykonywanie" stanowi, że „[w] rozumieniu niniejszego rozporządzenia »orzeczenie« oznacza każde orzeczenie wydane przez sąd państwa członkowskiego, niezależnie od tego, czy zostanie określone jako wyrok, postanowienie, nakaz zapłaty lub nakaz egzekucyjny, włącznie z postanowieniem w przedmiocie ustalenia kosztów postępowania wydanym przez urzędnika sądowego".

13. Na podstawie art. 33 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 „orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim są uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania".

III – Postępowanie przed sądem krajowym, pytanie prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem

14. W dniu 22 listopada 2008 r. wykoleił się w pobliżu Amsterdamu pociąg towarowy, jadący na trasie z Belgii do Beverwijk (Niderlandy).

15. W następstwie tego wypadku wszczęte zostały postępowania zarówno przed sądami belgijskimi, jak i niderlandzkimi.

16. W postępowaniu w przedmiocie środka tymczasowego, wszczętym przed sądem belgijskim, spór toczy się pomiędzy ProRail NV (zwaną dalej „ProRail") a czterema innymi spółkami mającymi związek ze wspomnianym wypadkiem, tzn. Xpedys NV (zwaną dalej „Xpedys"), FAG Kugelfischer GmbH (zwaną dalej „FAG"), DB Schenker Rail Nederland NV (zwaną dalej „DB Schenker") i Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV (państwową spółką kolei belgijskich, zwaną dalej „SNCB").

17. ProRail jest spółką mającą siedzibę w Utrechcie (Niderlandy), zarządzającą najważniejszymi trasami kolejowymi w Niderlandach. Występując w tej roli, zawiera ona porozumienia w przedmiocie dostępu do sieci kolejowej z przedsiębiorstwami transportu kolejowego, w szczególności ze DB Schenker.

18. DB Schenker, która również ma siedzibę w Utrechcie, jest prywatnym przedsiębiorstwem transportowym, którego tabor kolejowy składa się z wagonów wynajętych pierwotnie od SNCB, spółki akcyjnej prawa publicznego z siedzibą w Brukseli (Belgia).

19. Według DB Schenker i SNCB, Xpedys, której siedziba znajduje się w gminie brukselskiej Anderlecht (Belgia), wstąpiła w prawa wynajmującego wagony będące w dyspozycji DB Schenker z dniem 1 maja 2008 r.

20. FAG, mająca swoją siedzibę w Schweinfurcie (Niemcy), jest producentem części do wagonów.

21. W dniu 11 lutego 2009 r. przedsiębiorstwo transportowe DB Schenker wezwało do udziału w postępowaniu w przedmiocie zastosowania środka tymczasowego przed prezesem Rechtbank van Koophandel te Brussel (sądu gospodarczego w Brukseli) spółki Xpedys i SNCB w charakterze wynajmujących część wagonów, które uległy wyżej wymienionemu wypadkowi kolejowemu, w celu powołania biegłego. ProRail i FAG wstąpiły do postępowania w charakterze interwenientów. W toku

postępowania ProRail wniosła do wspomnianego sądu o stwierdzenie bezpodstawności żądania ustanowienia biegłego, a w razie ustanowienia biegłego o ograniczenie zakresu ekspertyzy do stwierdzenia szkód poniesionych przez wagony, niezarządzanie sporządzenia ekspertyzy w przedmiocie całości sieci kolejowej w Niderlandach i nakazanie wykonania przez biegłego zadań zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1206/2001.

22. W dniu 26 marca 2009 r. ProRail wszczęła przed sądem niderlandzkim, tj. Rechtbank Utrecht, postępowanie co do istoty sprawy przeciwko DB Schenker i Xpedys, wnosząc o uznanie przedsiębiorstwa transportowego oraz właściciela wynajmującego wagony, które uległy wypadkowi, za odpowiedzialnych za szkodę poniesioną przez należącą do niej sieć kolejową i o przyznanie jej odszkodowania z tego tytułu.

23. Postanowieniem z dnia 5 maja 2009 r. prezes Rechtbank van Koophandel te Brussel uznał zasadność wniosku DB Schenker i powołał biegłego, ustalając zakres ekspertyzy, której znacząca część miała zostać dokonana w Niderlandach. W ramach tej ekspertyzy po wezwaniu stron do udziału w wykonywanych przez niego czynnościach biegły miał udać się na miejsce wypadku w Niderlandach oraz do każdego miejsca, w którym mógł dokonać istotnych dla sprawy ustaleń. Ponadto miał zbadać, kto jest producentem określonych elementów technicznych wagonów oraz ustalić ich stan. Miał również wydać opinię w przedmiocie szkód, jakim uległy wagony, oraz określić ich rozmiar. Biegły miał ponadto zbadać sieć i infrastrukturę kolejową zarządzaną przez ProRail i przedstawić opinię co do tego, czy – i jeśli tak, to w jakim stopniu – infrastruktura ta przyczyniła się do wypadku.

24. ProRail wniosła zażalenie na to postanowienie do Hof van Beroep te Brussel (sądu apelacyjnego w Brukseli), wnosząc zasadniczo o stwierdzenie bezpodstawności wyznaczenia biegłego lub posiłkowo o ograniczenie zakresu ekspertyzy powołanego belgijskiego biegłego do ustalenia poniesionych szkód, o ile ekspertyza może zostać przeprowadzona w Belgii, i co najmniej o zarządzenie, iż jego czynności w Niderlandach mają zostać przeprowadzone wyłącznie w ramach procedury przewidzianej przez rozporządzenie nr 1206/2001.

25. W dniu 20 stycznia 2010 r. Hof van Beroep te Brussel oddalił zażalenie na tej podstawie, że rozporządzenie nr 1206/2001 nie ma zastosowania, ponieważ po pierwsze, nie zachodzi w tej sprawie żadna z przesłanek przewidzianych w jego art. 1, a po drugie, twierdzenie ProRail, zgodnie z którym biegłemu może zostać zlecone przeprowadzenie ekspertyzy w Niderlandach wyłącznie zgodnie z przepisami tego rozporządzenia, jest pozbawione podstaw.

26. Od orzeczenia Hof van Beroep te Brussel ProRail wniosła skargę kasacyjną do sądu odsyłającego, podnosząc naruszenie przepisów prawa Unii, a w szczególności art. 1 i 17 rozporządzenia nr 1206/2001 oraz art. 31 rozporządzenia nr 44/2001.

27. Sąd odsyłający zauważa, że z art. 1 i 17 rozporządzenia nr 1206/2001 wynika, iż jeśli sąd jednego państwa członkowskiego zamierza przeprowadzić dowód – np. zlecić biegłemu przeprowadzenie ekspertyzy – bezpośrednio w innym państwie członkowskim, zobowiązany jest uprzednio wystąpić do tego państwa o zgodę. Wskazuje, że zarzuty kasacyjne przedstawione przez ProRail opierają się również na odczytaniu a contrario art. 31 rozporządzenia nr 44/2001, z którego miałoby wynikać, że takie przeprowadzenie dowodu nie ma skutku ekstraterytorialnego w braku zgody państwa, w którym ma być dokonane. Wreszcie sąd krajowy zastanawia się nad znaczeniem w ramach niniejszej sprawy art. 33 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, na mocy którego orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim są uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania.

28. W tych okolicznościach Hof van Cassatie postanowieniem z dnia 30 czerwca 2011 r. postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 1 i 17 rozporządzenia [nr 1206/2001], przy uwzględnieniu m.in. europejskiego uregulowania uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych oraz wyrażonej w art. 33 ust. 1 rozporządzenia [nr 44/2001] zasady, zgodnie z którą orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim są uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania, należy interpretować w ten sposób, że sąd zarządzający sporządzenie przez biegłego ekspertyzy – której część ma zostać zrealizowana na terytorium państwa członkowskiego, w którym położony jest ten sąd, część jednak na terytorium innego państwa członkowskiego – przed bezpośrednim zrealizowaniem tej drugiej części ekspertyzy ma obowiązek zastosowania tylko i wyłącznie metody przewidzianej w art. 17 ww. rozporządzenia, czy też w ten sposób, że biegły sądowy powołany przez państwo może otrzymać zlecenie sporządzenia ekspertyzy, która w części wymaga zrealizowania w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, poza systemem przepisów rozporządzenia [nr 1206/2001]?”.

29. Uwagi na piśmie zostały przedstawione Trybunałowi przez ProRail, wspólnie przez Xpedys, DB Schenker i SNCB (zwane dalej „Xpedys i in.”), przez rządy belgijski, czeski, niemiecki i portugalski, przez Konfederację Szwajcarską oraz Komisję Europejską. Rozprawa nie miała miejsca.

IV – Ocena

A – *W przedmiocie dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym*

30. Xpedys i in. kwestionują dopuszczalność wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, podnosząc, że ma on charakter czysto hipotetyczny i nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sporu toczącego się przed sądem krajowym, ponieważ rozporządzenie nr 1206/2001 nie ma zastosowania w tej sprawie.

31. Na poparcie Xpedys i in. podnoszą cztery argumenty. Pierwszy opiera się na fakcie, że z inicjatywą sporządzenia ekspertyzy transgranicznej wystąpiła tutaj jedna ze stron sporu, a nie sąd, podczas gdy z treści art. 1 i 17 rozporządzenia nr 1206/2001 wynika, że taka inicjatywa podejmowana jest przez „sąd” państwa wzywającego. Drugi argument opiera się na fakcie, że do sądu orzekającego w przedmiocie środka tymczasowego zwrócono się wyłącznie o powołanie biegłego, natomiast z wymienionych artykułów oraz motywu 7 tego rozporządzenia wynika, że przeprowadzenie dowodu musi być konieczne w celu umożliwienia sądowi rozstrzygnięcia sprawy co do istoty. W trzecim argumencie podniesiono, że to rozporządzenie nie ma zastosowania w sytuacji, w której – jak w niniejszej sprawie – nie wchodzi w grę wykonywanie prerogatyw władzy publicznej na terytorium innego państwa członkowskiego i zgoda tego państwa nie jest konieczna do sporządzenia ekspertyzy. Czwarty argument z kolei oparty jest na stwierdzeniu, że zastosowanie rozporządzenia nr 1206/2001 w ramach postępowania przed sądem krajowym przedłużyłoby czas trwania postępowania, co stałoby w diametralnej sprzeczności z celami określonymi w motywie 2 tego rozporządzenia, jakim są uproszczenie i przyśpieszenie przeprowadzenia dowodów.

32. Stoję na stanowisku, że te dwa ostatnie argumenty odsyłają do rozważań, które wychodzą poza problematykę ewentualnej niedopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym i dotyczą raczej istoty niniejszej sprawy.

33. Co się tyczy dwóch pierwszych argumentów sformułowanych przez Xpedys i in., przypominam, że z utrwalonego orzecznictwa [5] wynika, że w ramach postępowania prejudycjalnego to sąd krajowy przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy znajduje się w najlepszej sytuacji, aby dokonać oceny, czy do wydania wyroku jest mu niezbędne uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i oceny znaczenia pytań, które zamierza zadać Trybunałowi. Jeżeli pytanie dotyczy wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia, chyba że okaże się w sposób oczywisty, iż wykładnia prawa Unii, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym, bądź przedstawiony problem ma charakter hipotetyczny.

34. Moim zdaniem z takim przypadkiem nie mamy jednak do czynienia w niniejszej sprawie. We wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wyczerpująco wyjaśniono, w jakim zakresie wykładnia art. 1 i 17 rozporządzenia nr 1206/2001 może okazać się konieczna dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu przed sądem krajowym, o ile orzeczenie Trybunału dostarczyłoby sądowi krajowemu informacji, czy część ekspertyzy wykonywana w Niderlandach w celu ustalenia przyczyny wypadku kolejowego rozpatrywanego w postępowaniu przed sądem krajowym i zakresu wynikających z niego szkód powinna być przeprowadzona z zastosowaniem przepisów postępowania belgijskiego, czy rozporządzenia nr 1206/2001.

35. Dodam, iż wydaje mi się, że art. 1 i 17 rozporządzenia nr 1206/2001 w żaden sposób nie nakładają obowiązku, by decyzja o przeprowadzeniu dowodu bezpośrednio w innym państwie członkowskim została podjęta z urzędu przez sąd kraju wzywającego, który zarządza to przeprowadzenie. Nie wykluczają one możliwości wystąpienia z wnioskiem o przeprowadzenie dowodu do tego sądu pierwotnie przez strony sporu, z czym zwykle mamy do czynienia w praktyce, ponieważ jedna z tych stron ma interes w ustaleniu istnienia faktów kwestionowanych przez drugą stronę w celu wykazania zasadności swoich roszczeń.

36. Ponadto stoję na stanowisku, iż bez znaczenia pozostaje fakt, że przeprowadzenie dowodu zostało zarządzone nie w toku postępowania co do istoty, ale w toku postępowania w przedmiocie środka tymczasowego mającego jedynie na celu wyznaczenia biegłego. Artykuł 1 ust. 2 rozporządzenia nr 1206/2001 wymaga wyłącznie, by dowód, który ma być przeprowadzony, był „przeznaczony do wykorzystania w toczącym się lub przyszłym postępowaniu". Jak słusznie wskazała Komisja w swoim przewodniku, ten ostatni termin obejmuje również przeprowadzanie dowodu przed ewentualnym wszczęciem postępowania co do istoty, w którym dowód będzie wykorzystany, w szczególności w razie gdyby zaistniała konieczność przeprowadzenia dowodu wcześniej, gdyż później mogłoby nie być takiej możliwości [6]. Ponieważ transgraniczny środek dowodowy in futurum, taki jak w postępowaniu toczącym się przed sądem krajowym [7], podlega zakresowi stosowania rozporządzenia nr 1206/2001, wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie jest zatem niedopuszczalny z tego tytułu.

5 — Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawach połączonych C-65/09 i C-87/09 Gebr. Weber i Putz, Zb.Orz. s. I-5257, pkt 35 i nast.; a także z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie C-84/11 Susisalo i in., pkt 16, 17.

6 — Punkt 10 *Przewodnika w sprawie stosowania rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów*, opracowanego przez służby Komisji przy współpracy z Europejską Siecią Sądową w sprawach cywilnych i handlowych (zwanego dalej „przewodnikiem" – dokument dostępny na stronie internetowej pod adresem: http://ec.europa.eu/civiljustice/evidence/evidence_ec_guide_pl.pdf).

7 — Do Trybunału były już skierowane odesłania prejudycjalne dotyczące tego typu środków. Co się tyczy art. 24 konwencji brukselskiej z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (zwanej dalej „konwencją brukselską"), zob. wyrok z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie C-104/03 St. Paul Dairy, Zb.Orz. s. I-3481, pkt 13), i opinia rzecznika generalnego D. Ruiza-Jaraba Colomera w tej sprawie (w szczególności pkt 32, dotyczący możliwych celów takich środków w świetle ustawodawstw państw członkowskich). W przedmiocie rozporządzenia nr 1206/2001 zob. opinia rzecznik generalnej J. Kokott w postępowaniu zakończonym postanowieniem o wykreśleniu z dnia 27 września 2007 r. w sprawie C-175/06 Tedesco, Zb.Orz. s. I-7929, pkt 76 i nast.

B – *Co do istoty*

1. W przedmiocie braku znaczenia przepisów rozporządzenia nr 44/2001

37. Według brzmienia pytania prejudycjalnego sąd krajowy występuje o dokonanie wykładni art. 1 i 17 rozporządzenia nr 1206/2001. Jednakże odwołuje się również do przepisów rozporządzenia nr 44/2001, a w szczególności do zasady wzajemnego uznawania z mocy prawa orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych przez sądy różnych państw członkowskich, która jest ustanowiona w art. 33 ust. 1 tego ostatniego rozporządzenia [8]. Sąd krajowy zwraca się do Trybunału z pytaniem, czy należy dokonywać wykładni tych dwóch pierwszych artykułów, uwzględniając „w szczególności" przepisy rozporządzenia nr 44/2001 oraz tę zasadę.

38. Z postanowienia odsyłającego wynika, że zestawienia rozporządzenia nr 1206/2001 z rozporządzeniem nr 44/2001 dokonała pierwotnie ProRail, której skarga kasacyjna, jak wskazuje Hof van Cassatie, oparta jest na naruszeniu nie tylko art. 1 i 17 rozporządzenia nr 1206/2001, ale również art. 31 rozporządzenia nr 44/2001, który przewiduje, że wniosek o zastosowanie środków tymczasowych, włącznie ze środkami zabezpieczającymi, może zostać wniesiony do sądu tego państwa także wówczas, gdy sprawa główna należy do właściwości sądu innego państwa członkowskiego. Wydaje się, że ProRail wywodzi z tego ostatniego artykułu, iż uprawnienia do zarządzenia wykonania ekspertyzy należą wyłącznie do sądów miejsca, w którym ma ona zostać przeprowadzona, i a contrario, że taki środek nie ma skutku ekstraterytorialnego przy braku zgody wydanej przez państwo członkowskie, w którym ten dowód ma zostać przeprowadzony.

39. Konfederacja Szwajcarska, zainteresowana ewentualną wykładnią rozporządzenia nr 44/2001 dokonaną przez Trybunał z powodu podobnego charakteru przepisów tego rozporządzenia i postanowień konwencji z Lugano [9], przedstawiła swoje stanowisko wyłącznie w tym zakresie. Jej zdaniem środek, na mocy którego sąd zleca biegłemu sporządzenie ekspertyzy na terytorium innego państwa członkowskiego, nie jest ani środkiem tymczasowym bądź zabezpieczającym w rozumieniu art. 31 rozporządzenia nr 44/2001 na tej podstawie, że taki środek nie mógłby wywierać skutków ekstraterytorialnych, ani orzeczeniem mogącym podlegać uznaniu lub wykonaniu w rozumieniu art. 32 tegoż rozporządzenia [10].

40. Jednakże ponieważ ani jeden, ani drugi artykuł nie są wyraźnie wskazane przez sąd krajowy w skierowanym pytaniu prejudycjalnym ani w uzasadnieniu przyjętym na jego poparcie, uważam, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem [11] nie ma potrzeby, by Trybunał wypowiedział się w tym zakresie.

8 — Motyw 16 rozporządzenia nr 44/2001 stanowi, że „[w]zajemne zaufanie w wymiar sprawiedliwości w ramach Wspólnoty usprawiedliwia uznawanie orzeczeń wydanych w państwie członkowskim z mocy prawa, bez jakiegokolwiek szczególnego postępowania, z wyjątkiem przypadku sporu co do uznania".

9 — Konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych podpisana w Lugano w dniu 16 września 1988 r. (Dz.U. L 319, s. 9), zmieniona konwencją podpisaną w Lugano w dniu 30 października 2007 r. [zob. decyzję Rady 2007/712/WE z dnia 15 października 2007 r. dotyczącą podpisania w imieniu Wspólnoty Europejskiej tej ostatniej konwencji (Dz.U. L 339, s. 1)], która weszła w życie w dniu 1 maja 2011 r. i wiąże Wspólnotę, Królestwo Danii, Republikę Islandii, Królestwo Norwegii i Konfederację Szwajcarską.

10 — W tym zakresie opiera się na zasadzie analogii na raporcie opracowanym przez profesora P. Schlossera dotyczącym konwencji z dnia 9 października 1978 r. w sprawie przystąpienia Królestwa Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej do ww. konwencji brukselskiej oraz do protokołu dotyczącego jej wykładni przez Trybunał Sprawiedliwości (Dz.U. 1979, C 59, s. 71, zob. w szczególności pkt 187), jako że art. 25 tej konwencji jest równoważny ze wspomnianym art. 32.

11 — Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 17 lipca 1997 r. w sprawie C-183/95 Affish, Rec. s. I-4315, pkt 24; z dnia 14 grudnia 2000 r. w sprawie C-141/99 AMID, Rec. s. I-11619, pkt 18.

41. Co się tyczy art. 33 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, który jest jedynym jego przepisem przywołanym w pytaniu prejudycjalnym, stoję na stanowisku, podobnie jak strony w postępowaniu toczącym się przed sądem krajowym i rządy państw członkowskich, które przedstawiły uwagi Trybunałowi, że przepis ten nie dostarcza stosownych elementów dla celów dokonania wykładni art. 1 i 17 rozporządzenia nr 1206/2001 w tej sprawie.

42. Problematyka poruszona w niniejszej sprawie dotyczy bowiem wyłącznie zakresu i zasad stosowania rozporządzenia nr 1206/2001, a nie rozporządzenia nr 44/2001. Jako że to pierwsze rozporządzenie stanowi wobec drugiego rozporządzenia lex posterior [12] oraz lex specialis w zakresie pomocy sądowej w szczególnej dziedzinie przeprowadzania dowodów, moim zdaniem nie jest właściwe dokonywanie wykładni rozporządzenia nr 1206/2001 w świetle rozporządzenia nr 44/2001 [13].

2. W przedmiocie wykładni art. 1 i 17 rozporządzenia nr 1206/2001

43. Podnoszę na wstępie, że niezaprzeczalnie przeprowadzenie dowodu takiego jak ekspertyza biegłego podlega przedmiotowemu zakresowi stosowania rozporządzenia nr 1206/2001, nawet jeśli pojęcie dowodu, którego przeprowadzenie może nastąpić na mocy tego rozporządzenia [14], nie jest w nim zdefiniowane [15]. Wynika to jasno z art. 17 ust. 3 tego rozporządzenia, zgodnie z którym dowód może być przeprowadzony bezpośrednio w innym państwie członkowskim przez sąd wzywający, który może być reprezentowany przez jakąkolwiek osobę, „tak[ą] jak biegły" [16], która zostanie wyznaczona zgodnie z prawem państwa członkowskiego tego sądu.

44. W niniejszej sprawie chodzi o ustalenie, czy z art. 1 w związku z art. 17 rozporządzenia nr 1206/2001 wynika, że w sytuacji, kiedy sąd jednego państwa członkowskiego zamierza zarządzić przeprowadzenie dowodu takiego jak ekspertyza zlecona biegłemu bezpośrednio na terytorium innego państwa członkowskiego, zobowiązany jest koniecznie wystąpić o wydanie uprzedniej zgody przez to państwo zgodnie ze wspomnianym art. 17 lub czy może zarządzić wykonanie takiej ekspertyzy na podstawie krajowych przepisów postępowania obowiązujących ten sąd [17].

45. Opinie obserwatorów, którzy zajęli stanowisko w tym zakresie, są rozbieżne. ProRail i rządy państw członkowskich, które wystąpiły jako interwenienci w postępowaniu przed Trybunałem, stoją na stanowisku, że należy zastosować wyłącznie art. 17 rozporządzenia nr 1206/2001, natomiast Xpedys i in. oraz Komisja podnoszą, że w niektórych przypadkach powinny być możliwe inne sposoby bezpośredniego przeprowadzenia takiego dowodu.

12 — W pkt 61 swojej ww. opinii w sprawie St. Paul Dairy rzecznik generalny D. Ruiz-Jarabo Colomer pisze, że „[j]eżeli zaś chodzi o ewentualne częściowe stosowanie rozporządzenia nr 44/2001, nowe rozporządzenie [nr 1206/2001] ma […] w stosunku do niego pierwszeństwo, zgodnie z zasadą lex posterior derogat priori".

13 — Zobacz analogicznie analizę dokonaną na wniosek Parlamentu Europejskiego, zatytułowaną „Interprétation de l'exception d'ordre public telle que prévue par les instruments du droit international privé et du droit procédural de l'Union européenne", Bruxelles 2011, zgodnie z którą „istnieje wyraźna tendencja do krzyżowych odesłań pomiędzy różnymi instrumentami w zakresie wykładni klauzul porządku publicznego. […] Jednakże jakiekolwiek przeniesienie wymaga zaistnienia podobnych okoliczności faktycznych i prawnych", z czym jednak, jak się wydaje, nie mamy do czynienia w przypadku rozporządzeń nr 44/2001 i nr 1206/2001 (opracowanie dostępne na stronie internetowej pod adresem: http://www.europarl.europa.eu/studies, dokument 453.189, s. 14, 137).

14 — W swoim ww. przewodniku Komisja wskazała, że pojęcie to „[o]bejmuje […] na przykład przesłuchanie świadków zdarzenia, stron, biegłych, przedstawienie dokumentów, badanie autentyczności, ustalenie faktów […]" (pkt 8, a także pkt 17, 37, 55 dotyczące ekspertyz).

15 — Jak wynika ze sprawozdania Komisji dla Rady, Parlamentu Europejskiego i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego na temat stosowania rozporządzenia nr 1206/2001 [COM(2007) 769 wersja ostateczna, pkt 2.9], ten brak definicji rodzi w praktyce problemy, w szczególności w zakresie ekspertyz.

16 — Zobacz także tym razem w zakresie mechanizmu pośredniego przeprowadzenia dowodów art. 12 ust. 2 rozporządzenia nr 1206/2001.

17 — Przypominam, że w postępowaniu przed sądem krajowym ekspertyza, która miała być przeprowadzona w znacznej części na terytorium niderlandzkim, została zarządzona przez sąd belgijski na podstawie art. 962 code judiciaire [belgijskiego kodeksu postępowania], który stanowi, że „[s]ąd może w celu rozstrzygnięcia sporu, który został do niego wniesiony, lub w przypadku obiektywnego i aktualnego ryzyka powstania sporu, zlecić biegłym przeprowadzenie ustaleń lub wydanie opinii technicznych".

46. Podkreślam, że istnieje zbieżność, ale nie tożsamość, pomiędzy niniejszą problematyką a problematyką poddaną pod ocenę Trybunału w sprawie Lippens i in.[18], w której również przedstawiłem opinię. Chociaż wspomniana sprawa również dotyczy wykładni przepisów rozporządzenia nr 1206/2001, a w szczególności obowiązkowego lub nieobowiązkowego stosowania dwóch metod współpracy przewidzianych przez to rozporządzenie – jednej bezpośredniej, a drugiej pośredniej – przypadki te mają jednak nieco odmienną wagę. We wspomnianej sprawie Lippens i in. postępowanie przed sądem krajowym dotyczyło zarządzonego przez sąd jednego państwa członkowskiego przesłuchania świadków mających miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim, którzy zostali wezwani do stawienia się przed tym sądem. Natomiast ekspertyza, która – jak w niniejszej sprawie – ma być wykonana w innym państwie członkowskim, wiąże się z większą ingerencją na jego terytorium. Jednakże uważam, że rozumowanie dotyczące systematycznego stosowania lub niestosowania rozporządzenia nr 1206/2001 powinno być takie samo, niezależnie od typu dowodu do przeprowadzenia.

47. Jak już wskazałem w mojej ww. opinii w sprawie Lippens i in.[19], podstawową zasadą w tej dziedzinie jest zasada suwerenności terytorialnej państw członkowskich. Tradycyjnie wykonywanie prerogatyw władzy publicznej ma charakter terytorialny. Zasadniczo możliwe jest wykonywanie tej władzy poza granicami państwa członkowskiego, na którego terytorium znajduje się sąd lub inny organ krajowy, wyłącznie za zgodą miejscowego „władcy", czyli za zgodą organów innego państwa członkowskiego, na którego terytorium władza ta ma być wykorzystana.

48. Celem rozporządzenia nr 1206/2001 jest przeciwdziałanie rozgradzaniu uprawnień w ramach Unii poprzez ułatwianie przemieszczania się osób mających brać udział w przeprowadzaniu dowodów i tym sposobem przekazywania dowodów z jednego państwa członkowskiego do drugiego w oparciu o wzajemne zaufanie. W szczególności okazało się, że wykonanie ekspertyzy w innym państwie członkowskim, która byłaby przeprowadzana poza tymi ramami, może napotkać na przeszkodę w postaci ustanowionych ustawodawstwem krajowym ograniczeń aktywnego udziału członka lub przedstawiciela sądu wzywającego[20].

49. Uwzględniając owe dwa zasadnicze cele tego rozporządzenia, tzn. po pierwsze, uproszczenie współpracy pomiędzy państwami członkowskimi, oraz po drugie, przyśpieszenie przeprowadzenia dowodów[21], uważam, że jeśli w konkretnej sytuacji nie jest konieczne skorzystanie z władzy sądowej w innym państwie członkowskim w celu przeprowadzenia dowodu, sąd zarządzający przeprowadzenie dowodu nie jest zobowiązany stosować jednej z dwóch metod uproszczonej pomocy sądowej przewidzianych w tym rozporządzeniu[22].

50. Aktualne brzmienie tych dwóch artykułów rozporządzenia nr 1206/2001, o których wykładnię wystąpił sąd krajowy, nie pozwala moim zdaniem zaprzeczyć temu poglądowi. Artykuł 1 ust. 1 lit. b) tego rozporządzenia wskazuje, że wyłącznie *„jeżeli* sąd państwa członkowskiego […] *występuje z wnioskiem* o to, aby móc przeprowadzić dowód bezpośrednio w innym państwie członkowskim"[23], należy zastosować właściwe przepisy tego rozporządzenia, tzn. przepisy art. 17[24]. Artykuł ten przewiduje, że bezpośrednie przeprowadzenie takiego dowodu przez sąd wzywający, działający w tych ramach, jest poprzedzone wnioskiem przedstawionym jednostce centralnej lub właściwemu organowi

18 — Wyrok z dnia 6 września 2012 r. w sprawie C-170/11.

19 — Zobacz pkt 54 i źródła przywołane w przypisie znajdującym się na stronie 40 wspomnianej opinii.

20 — Jak wynika z noty Rady z dnia 28 lipca 2000 r., dokonującej syntezy odpowiedzi udzielonych przez delegacje państw członkowskich na kwestionariusz dotyczący ewentualnego instrumentu Unii mającego na celu usprawnienie współpracy pomiędzy sądami państw członkowskich w przedmiocie przeprowadzania dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych (10651/00 JUSTCIV 85, s. 10, pkt 9), Włochy, Luksemburg i Szwecja odmawiają możliwości takiego aktywnego udziału.

21 — Jak przypomina to ww. sprawozdanie Komisji [COM(2007) 769 wersja ostateczna]. Zobacz także motyw 2 rozporządzenia nr 1206/2001.

22 — Co się tyczy przedstawienia tych dwóch metod pomocy sądowej, zob. w szczególności pkt 32 mojej ww. opinii w sprawie Lippens i in.

23 — Podkreślenie moje.

24 — Te przepisy są zapowiedziane w motywie 15 rozporządzenia nr 1206/2001.

tego państwa członkowskiego, w którym dowody mają być przeprowadzone [25]. Natomiast jeśli sąd nie zamierza skorzystać z tej metody współpracy sądowej, ponieważ uważa, że pomoc władz miejscowych nie jest niezbędna dla właściwego przeprowadzenia zarządzonego dowodu, nie jest zobowiązany do przestrzegania formalności przewidzianych w art. 17 rozporządzenia nr 1206/2001.

51. Z prac przygotowawczych nad rozporządzeniem nr 1206/2001 wynika, że początkowo w projekcie przepisów zaproponowanym przez Republikę Federalną Niemiec [26] zakładano, że ekspertyza, która ma być wykonana bezpośrednio w innym państwie członkowskim, ma być traktowana w sposób szczególny. Artykuł 1 ust. 3 tego projektu przewidywał, że ekspertyza może być wykonana na terytorium innego państwa członkowskiego bez jego zgody, a nawet bez uprzedniego poinformowania go przez sąd zarządzający ten środek dowodowy [27]. Pomimo akceptującego to sprawozdania Parlamentu [28] i opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego [29] oraz późniejszej opinii Parlamentu [30] – również przychylnych – przepis ten został usunięty z wersji końcowej przyjętej przez Radę w dniu 28 maja 2001 r. [31].

52. W przeciwieństwie do twierdzeń niektórych obserwatorów, te okoliczności genezy rozporządzenia nr 1206/2001 nie podważają oceny, jaką proponuję Trybunałowi przyjąć. Nawet jeśli ostatecznie prawodawca Unii nie przyjął podejścia pierwotnego, nie jest niewyobrażalne, by pewne ekspertyzy, które mają być wykonane w innym państwie członkowskim, mogły być jednak wyłączone z zakresu stosowania rozporządzenia nr 1206/2001; chodzi tu o ekspertyzy, w odniesieniu do których biegli powołani zostali do realizacji zlecenia, którego pełne wykonanie nie wymaga skorzystania z pomocy miejscowych organów sądowych.

53. Wcześniejsze orzecznictwo Trybunału również nie podważa mojej oceny. Stwierdzam, że na wyrok w sprawie St. Paul Dairy [32] powołuje się ProRail, która stoi na stanowisku, że wyrok ten daje wyraz obowiązkowi stosowania rozporządzenia nr 1206/2001 „w celu przeprowadzenia dowodu (poprzez przesłuchanie świadka oraz udanie się na miejsce zdarzenia, jak w danym przypadku)". Jednakże moim zdaniem takie rozumienie tego wyroku jest błędne, jak wykazałem to w mojej opinii w sprawie Lippens i in. [33].

54. Prawdą jest, że bezpośrednie przeprowadzenie dowodu, przewidziane w art. 17 rozporządzenia nr 1206/2001, może mieć miejsce tylko na zasadzie dobrowolności [34] w przeciwieństwie do pośredniego przeprowadzenia dowodu, przy którym możliwe jest zastosowanie środków przymusu na mocy art. 13 tego rozporządzenia. Niezależnie od tego osoby, których dotyczy ekspertyza, mogą spontanicznie wyrazić zgodę na uczestnictwo w przeprowadzeniu tego dowodu i współpracować z biegłym, nawet jeśli nie mamy z takim przypadkiem do czynienia w odniesieniu do ProRail w postępowaniu przed sądem krajowym.

25 — Co się tyczy odpowiednich uprawnień tej jednostki centralnej i właściwego organu, zob. art. 3 ust. 1 i 3 rozporządzenia nr 1206/2001.

26 — Inicjatywa Republiki Federalnej Niemiec na rzecz uchwalenia rozporządzenia Rady w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych (Dz.U. 2000, C 314, s. 1).

27 — „Zgodnie z ogólną zasadą nie można występować o przeprowadzenie dowodu, jeżeli sąd państwa członkowskiego wymaga, by biegły przeprowadził ustalenia w innym państwie członkowskim. W takim przypadku biegły może być powołany bezpośrednio przez sąd tego państwa członkowskiego bez konieczności uzyskania zgody lub uprzedniego poinformowania o tym innego państwa członkowskiego".

28 — W przeciwieństwie do innych przepisów do tego przepisu Parlament nie zaproponował poprawek w swoim sprawozdaniu z dnia 27 lutego 2001 r. dotyczącym wspomnianego projektu niemieckiego. W uzasadnieniu tego sprawozdania stwierdzono wyłącznie, że ten „artykuł 1 ust. 3 przewiduje, że rozporządzenie nie ma zastosowania, jeżeli sąd państwa członkowskiego wymaga, by biegły przeprowadził ustalenia w innym państwie członkowskim. W takim przypadku biegły może być powołany bezpośrednio przez sąd bez konieczności uzyskania jakiejkolwiek zgody" (dokument końcowy z posiedzenia 298.394, A5-0073/2001, s. 10, pkt 1.3.1).

29 — Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego opublikowana w dniu 11 maja 2001 r. (Dz.U. C 139, s. 10).

30 — Opinia Parlamentu wydana w pierwszym czytaniu w dniu 14 marca 2001 r. (A5-0073/2001, Dz.U. C 343, s. 184).

31 — Rada przewidziała już tę zmianę w zrewidowanej wersji projektu rozporządzenia opublikowanej w dniu 16 marca 2001 r. bez wyjaśnienia przyczyn wspomnianego usunięcia przepisu (6850/01 JUSTCIV 28, s. 7).

32 — Wyżej wymieniony.

33 — Zobacz pkt 36 ww. opinii.

34 — Zgodnie z art. 17 ust. 2 rozporządzenia nr 1206/2001.

55. Stoję na stanowisku, że decydującym kryterium w celu ustalenia, w jakich przypadkach sąd państwa członkowskiego jest zobowiązany koniecznie zastosować rozporządzenie nr 1206/2001, jest potrzeba uzyskania przez ten sąd współpracy nie stron sporu, ale władz publicznych państwa członkowskiego, w którym ekspertyza ma zostać wykonana.

56. Moim zdaniem należy zatem dokonać rozróżnienia w zależności od przypadku, czy biegły powołany przez sąd państwa członkowskiego musi, czy też nie musi skorzystać z prerogatyw władzy publicznej innego państwa członkowskiego, co ocenia in concreto wyznaczający go sąd.

57. Jeśli biegły znajdzie się w sytuacji, w której wykonuje czynności kontrolne i wyciąga wnioski o charakterze technicznym w warunkach, w których może to zrobić każda osoba, ponieważ dotyczą one rzeczy, danych lub miejsc dostępnych ogółowi, wydaje mi się, że nie jest konieczne, aby takie dowody były przeprowadzane według procedury przewidzianej w art. 17 rozporządzenia nr 1206/2001. Czynności nienaruszające suwerenności państwa członkowskiego, w którym mają zostać zebrane dowody, i tym samym niewymagające pomocy ze strony miejscowych organów sądowych mogą bowiem nie podlegać zakresowi stosowania rozporządzenia nr 1206/2001. Moim zdaniem istnieje w tym przypadku po prostu możliwość skorzystania z metody współpracy ustanowionej tymże art. 17. Jeśli sąd zarządzający wykonanie ekspertyzy uzna to za stosowniejsze niż skorzystanie z krajowych zasad postępowania, może zastosować ten mechanizm, ale nie jest do tego zobowiązany i może pominąć go, jeżeli nie potrzebuje współpracy i skorzystania z uprawnienia do zastosowania środków przymusu przysługującego państwu członkowskiemu, w którym czynność ma być wykonana.

58. W swoich uwagach przedstawionych Trybunałowi Komisja również wyraźnie stoi na stanowisku, że celem rozporządzenia nr 1206/2001 nie jest wyłączenie lub narzucenie a priori pewnych form lub sposobów przeprowadzenia dowodu. Wywodzi ona słusznie, że sąd państwa członkowskiego powinien móc swobodnie zarządzić wykonanie ekspertyzy w innym państwie członkowskim bez stosowania metody przewidzianej w art. 17 tego rozporządzenia, tzn. bez zwracania się o pomoc do organów innego państwa członkowskiego, „jeżeli tylko" wykonanie tej części ekspertyzy nie wymaga współpracy ze strony organów państwa członkowskiego, w którym ma być przeprowadzona.

59. Natomiast jeżeli w celu wykonania zlecenia biegły musi mieć dostęp do przedmiotów, informacji i miejsc niedostępnych dla ogółu, konieczne jest uzyskanie przez niego pomocy ze strony organów innego państwa członkowskiego. W przypadku, w którym wykonanie władzy sądowej ma skutek zewnętrzny, tzn. na terytorium innego państwa członkowskiego, konieczne jest zastosowanie procedury bezpośredniego przeprowadzenia dowodu [35], przewidzianej w art. 17 rozporządzenia nr 1206/2001, w celu uzyskania współpracy ze strony wezwanego państwa członkowskiego i skorzystania z wszystkich prerogatyw władzy, które z tego wynikają [36].

60. Wydaje mi się, że z takim przypadkiem mamy do czynienia w okolicznościach takich, jakie rozpatrywane są w postępowaniu przed sądem krajowym. W istocie bowiem dostęp do instalacji sieci kolejowej, który bez wątpienia jest ograniczony przepisami ustawowymi, wykonawczymi i administracyjnymi, w szczególności z powodów związanych z regulowaniem ruchu kolejowego, a przede wszystkim z powodów bezpieczeństwa, wymaga użycia prerogatyw władzy publicznej. O ile ProRail dysponuje możliwością korzystania z tej sieci jako zarządca danej infrastruktury, ewentualna

35 — Sąd wzywający może opcjonalnie skorzystać z metody pośredniego przeprowadzenia dowodu, przewidzianej w art. 10 i nast. rozporządzenia nr 1206/2001, jeśli nie zależy mu bezwzględnie na tym, by samemu przeprowadzić dowód.

36 — Jak wynika z analizy dotyczącej stosowania rozporządzenia nr 1206/2001 przeprowadzonej w 2007 r. na wniosek Komisji (dostępnej w języku angielskim na stronie internetowej pod adresem: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/final_report_ec_1206_2001_a_09032007.pdf), mimo że art. 17 ust. 3 tego rozporządzenia umożliwia powołanie biegłego, aby reprezentował sąd wzywający, „when it comes to determining who can take evidence it should be borne in mind that in those cases where the presence of a judge is required, if the judge of the requesting State does not agree to travel to the other Member State, he will need to ask for the foreign court's help" (s. 88, pkt 4.1.10.2).

zgoda tej spółki prawa prywatnego [37] nie wystarczy, jeśli uwzględnić publiczny charakter czynności wymaganych do wykonania takiego zlecenia. Ponieważ moim zdaniem sądy belgijskie potrzebowały pomocy niderlandzkich organów sądowych, aby ekspertyza zlecona biegłemu mogła być przeprowadzona bezpośrednio na terytorium Królestwa Niderlandów, stoję na stanowisku, że w tym przypadku powinien był być wdrożony mechanizm współpracy przewidziany w art. 17 rozporządzenia nr 1206/2001 [38].

61. Nie istnieje ryzyko pozbawienia skuteczności art. 17 rozporządzenia nr 1206/2001 w przypadku przyjęcia przez Trybunał proponowanej przez mnie wykładni. Zauważam, że ProRail stoi na stanowisku, iż przyjęcie tego rozporządzenia nie miałoby sensu, gdyby nie było ono wiążące dla państw członkowskich. Sądzę jednak, że takie podejście do zagadnienia prowadzi do wypaczenia problemu. Rozporządzenie nr 1206/2001 ma istotnie skutek wiążący, ale wyłącznie w dziedzinie odpowiadającej jego zakresowi stosowania, tzn. ma ono – moim zdaniem – zastosowanie tylko do przypadków, w których wymagana jest konkretnie współpraca organów innego państwa członkowskiego, aby umożliwić lub usprawnić przeprowadzenie dowodu, i o taką współpracę wnioskuje sąd innego państwa członkowskiego.

62. Uważam, że byłoby błędem, a nawet prowadziło do sprzeczności uznanie, jak uważa ProRail, iż z powodu wejścia w życie rozporządzenia nr 1206/2001 nie jest już możliwe powoływanie biegłych i zlecanie im przeprowadzenia ekspertyz za granicą bez systematycznego stosowania metod przewidzianych przez to rozporządzenie. Celem rozporządzenia nr 1206/2001 nie jest bowiem ograniczenie możliwości działania sądów krajowych w dziedzinie przeprowadzania dowodów przez wyłączenie innych metod, lecz przeciwnie, wzmocnienie tych możliwości poprzez stworzenie alternatywy wspierającej współpracę pomiędzy tymi sądami w razie potrzeby, tzn. wówczas gdy sąd rozpoznający sprawę uzna, że droga otwarta przez to rozporządzenie jest najskuteczniejsza.

63. Taka możliwość wynika w szczególności z faktu, że na mocy art. 21 ust. 2 rozporządzenia nr 1206/2001 [39] konwencje międzynarodowe są nadal stosowane pomiędzy państwami członkowskimi, jeśli umożliwiają „dalsze" usprawnianie przeprowadzania dowodów w stosunku do mechanizmów przewidzianych przez to rozporządzenie, pod warunkiem że są one zgodne z tym rozporządzeniem, jak to już podniosłem w ww. opinii w sprawie Lippens i in.

64. Dodam, że takie funkcjonalne podejście do wykładni art. 1 i 17 rozporządzenia nr 1206/2001 jest zgodne z koncepcją przyjętą w później przyjętym akcie prawnym, mianowicie rozporządzeniu (WE) nr 861/2007 ustanawiającym europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń [40], którego art. 9 przewiduje, że sąd lub trybunał rozpoznający sprawę dopuszcza określone środki dowodowe oraz określa zakres postępowania dowodowego niezbędny do wydania orzeczenia zgodnie z zasadami regulującymi przeprowadzenie postępowania dowodowego i w związku z tym powinien wybrać najprostsze i najmniej kłopotliwe mechanizmy prowadzenia postępowania dowodowego. Moim zdaniem tak samo powinno być w zakresie sposobów stosowania rozporządzenia nr 1206/2001.

37 — Zainteresowana mogłaby wyrazić zgodę, znajdując się pod presją okoliczności, że sąd belgijski, który mógłby rozpatrywać co do istoty toczącą się przed nim sprawę, może wyciągnąć negatywne wnioski z braku współpracy z jej strony. Zobacz analogicznie pkt 64 mojej ww. opinii w sprawie Lippens i in.

38 — Tym bardziej że istnieje ryzyko nakładania się ustaleń dokonywanych przez biegłego w ramach postępowania cywilnego, jak w niniejszej sprawie, i dochodzeń prowadzonych przez specjalny organ, o których mowa w odniesieniu do poważnych lub potencjalnie poważnych wypadków w art. 19–24 – a w szczególności w art. 20 ust. 2 lit. a) – i w załączniku V do dyrektywy 2004/49/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie bezpieczeństwa kolei wspólnotowych oraz zmieniającej dyrektywę Rady 95/18/WE w sprawie przyznawania licencji przedsiębiorstwom kolejowym oraz dyrektywę 2001/14/WE w sprawie alokacji zdolności przepustowej infrastruktury kolejowej i pobierania opłat za użytkowanie infrastruktury kolejowej oraz certyfikację w zakresie bezpieczeństwa (dyrektywa w sprawie bezpieczeństwa kolei) (Dz.U. L 164, s. 44).

39 — Zobacz także motyw 17 tego rozporządzenia.

40 — Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. (Dz.U. L 199, s. 1). W motywie 20 tego rozporządzenia stwierdzono również, że „[s]ąd lub trybunał powinien stosować najprostsze i najmniej kosztowne sposoby prowadzenia postępowania dowodowego".

V – Wnioski

65. Mając na względzie powyższe rozważania, proponuję, aby Trybunał odpowiedział w następujący sposób na pytanie prejudycjalne, z którym zwrócił się Hof van Cassatie:

Artykuły 1 i 17 rozporządzenia Rady (WE) nr 1206/2001 z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że gdy sąd państwa członkowskiego zarządza sporządzenie przez biegłego ekspertyzy, której część ma zostać wykonana na terytorium państwa członkowskiego położenia sądu, część jednak na terytorium innego państwa członkowskiego, sąd ten może powołać biegłego w celu wykonania bezpośrednio tej ostatniej części zlecenia, albo wykorzystując metodę bezpośredniego przeprowadzenia dowodu przez sąd wzywający, przewidzianą w tym art. 17, albo nie stosując przepisów tego rozporządzenia, pod warunkiem jednakże iż wykonanie tej części ekspertyzy nie wymaga współpracy ze strony władz państwa członkowskiego, w którym ma być przeprowadzona.